

A „KELET” előfizetési díja:

Videkre postán vagy helyben házhoz hordva

Egész évre 16 frt.
Félévre 8
Negyedévre 4
Egy hóra helyben 1 frt 50 kr.
Egyes szám ára 7 kr.

Negjelenik a „Kelet” mindennap, az ünnepet követő napok kivételével.

Szerkesztői szállítás:

Főttér 4-ik szám hóvá a lap szellemi részét illető közlemények czimzandók.

AZ ÉRTÉKESEB CÍKKEK DIJAZTATNAK.

Kéziratok nem adának vissza.

Stein János könyvkereskedése, hová az előfizetések és hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak

Hatszór hasábozott garmond sor vagy annak tere 6 kr.
Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakoribb hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetéseket fölvesznek:

Bécsben: Oppellik Alajos Stadt Stubenbastei Nr. 2. (Eckhaus den Wollzeile 36.) Hasenstein et Volger (Wallischgasse 10.) Rud. Mosse Publicistische Bureau Budapest. Hasenstein és Vogler hirdetés közv. irodája. Weisz Mór hirdetések felvételi irod. Bécsben Wollzeile 18. és Budapest szerviztör 5. sz.

Nyitási cikkek

garmond sora után 25 kr. fizetendő.

Kiadó-hivatal:

POLITIKAI ES KÖZGAZDASÁGI NAPILAP.

Kolozsvár, 1878. febr. 9.

(4) Nincs miért tagadnunk: a magyar közvélemény föltöbbs gyanakvólag tekintett kezdettől óta Andrássy gróf külügyi politikájára, mely, szerinte, nem felelt meg a monarchia tekintélyének s koczára vetette azokat az érdekeket, a melyek minden orosz terjeszkedés által veszélyeztetve lennének.

Andrássy gróf nagy hidegvérden engedte a közvélemény kárhóztató szavait hangzani a légben, mint látszott, teljes tudatában földadatának s biztos ismeretével a helyzetnek és körülménynek, türe, hordva a hibázatást, mint olyan ember, a ki biztosan számít rá, hogy a tények majd igazolandják előbb gyanúsított magatartását.

Ez igazoló tények pár nappal ezelőtt csakugyan, úgy látszott, meg is érkeztek a konferencia eszméjével, elfogadatásával, kérdésül még mindig fönmaradván azonban, maga a lényeg: a konferencia határozatai, mert nyilván ezeknek mineműségétől fog függeni, ha egyáltalán érdemes-e örülnünk Andrássy gróf e gondolatának, vagy pedig — annyi csalódás után — ezt is fölösleges fáradság vala-e jóhiszeműen üdvözölnünk?

Azonban még e kételyekkel körülakott reménykedésünk sem soká tartott; már mindjárt a kezdet sejtetni engedé, hogy igen sok várakozást ne kössünk a konferenciához: még össze sem ülték a meghatalmazottak s Oroszországnak már is kifogása van a gyűlés helyére nézve. Bécs igen zajos város, hogysem a megbízottak önállóan, minden megfélemlítő befolyás nélkül, tanácskozhatnak. Józan ember bajosan bírja ugyan megérteni ez őszjárást, de annyit mindenki ki tud olvasni e tényből, hogy a folytatás sem lehet valami amabilis, a hol már a kezdet ily confusus.

További „örvendetes” jelenségkép következik az orosz hadaknak, a fegyverszünet megkötése után való folytonos elnyomulása, mint mondatik „a demarcationalis vonalig”; de, hogy e vonal hol s vajjon nem épen a konstantinápolyi császári palota kapuja előtt fekszik-e: azt megszületett ember alig tudja s nem is tudhatja, mert, hisz az „őszinte” oroszoknak volt gondjuk rá, hogy a táviradai összeköttetés „véletlenül” megszakadjon Európával. Lehet tehát igaz, a mit Görcecsakoff az angol külügyrel elő határozott módon közöl s az orosz hadak, talán, csakugyan nem

nyomultak be még eddig Konstantinápolyba, de úgy látszik, a kételkedés, elvégre, az angol államférfiak szívébe is befészkelte magát s többé nem igen akarnak hitelt adni semmiféle biztatóknak, hanem csakis a milliókban tudnak immár megbizni, a milliókban, melyeken ágyut és puskát lehet vásárolni — a konferencia „békés” határozatainak nyomtérkál. S ennek kiegészítésül maga az angol ellenzék is bevonja vitorlát, Forster lemond indítványáról s ma már — valószínűleg — egyhangulag meg van szavazva az angol kormányban a külön hadi-hitel — mert hisz a béke-konferenciára történik a készülődés.

Adjuk mindezekhez a görög actió, meg román Bessarabia kérdését, a bulgáriai várak megszállását, Oroszország tengerparti foglalásait, a német trónbeszéd fanyar bekebelezését s be kell vallanunk, hogy a pár napig tartó rózsás kilátások, melyekbe magunkat a konferencia híre ringatók, csak is fantastikus légvárak valának, a való alapokat számunkra csak is ágyugolyókból és torpedókból lehet készíteni.

Ime a kilátások, melyekkel a béke-conferencia elé tekintünk. A közelgő tavasz nem kék, hanem piros ibolyákat fog egész Európába nyitni.

Az osztrák kiegyezési bizottság jelentése, mely a 80 millió adósságnak a quótaküldöttséghez leendő utasításáról szól, szét osztott az osztrák birod. gyűlés tagjai közt. A jelentésből kiemeljük a következőket:

A főfő viszonyok közt a bizottság előtt egyedül helyesnek látszott megkísérteni, hogy a meggyezés útján nem lehetne-e elérni egyezséget e két képviselőház közt a 80 millió adósságra vonatkozólag, s mivel ez a két képviselőház közti közvetlen érintkezés által nem látszik kivihetőnek: a két fél által kiküldött deputációk útján tenendő kísérlet a meggyezésre. Habár külön ad hoc deputációk kiküldése külsőleg alkalmas eszköznek látszott is erre, a bizottság mégis azt vélte, hogy a már fennálló quóta-deputációk megbízása a két törvényhozás közt szándékolt egyezség elérésére a legcélszerűbb lesz. E mellett szól az is, hogy a quóta-deputációkban már létezik közeg, a két képviselőház közötti egyezkedésre oly kérdések fölött, melyek a birodalom mindkét felét illetik; továbbá a két deputáció tagjai közt eddig tárgyalásaikban történt többszörös személyes érintkezés könnyíteni fogja a szóban levő kiegyenlítést.

a másikkal egy kis sajkára mutatott, mely mint aranymezőben feltűnő fekete pont, könnyedén siklott végig a habokban.

Majd erőteljes férfi hang, elnyomva a fuvola és guitar lágyabb zengését, a következő verszakot éneklé:

Oh jöjj velem, midőn leszál a nap,
Oh kedves akkor jöjj velem.
A gondolák lágy rengve szállnak
A holdsugáros tengeren.
Ebredni kezd a szerelem, a kéj,
A fényes hold sugáritól;
Lágy mandolin s lant hangot hall az éj,
Dalt, a mely szíveket rabol.
Jöjj hát velem midőn leszál a nap,
Oh kedves akkor jöjj velem,
A gondolák lágy rengve szállnak
A holdsugáros tengeren.

Marina e hang első megszólalásánál, mely még csak a messzi távolból rezgett feléje, elkezdett erősen reszketni; egész lelke hallószékébe összpontosult s feledve a világot, önmagát és Lucy-t, ki mosolygva állt mellette, félig nyitott ajkakkal szivta be a lég halk áramlását, megszakgatott hangokban hozta ódáig az ének egyes szavait s dalmát.

Midőn az első versszak végeztével, a guitarre kezdett zengeni, s új énekhez készült a dalnok, Lucy felszólt:

— Ó az!
— Ó az! sikoltott Marina, mintha borzasztó lökére mély álomból ébredne fel.

— A denevér, melyről az előbb szóltam neked. Hallhatod, hogy hangja denevér léte, nem épen megvételendő.

— De hát ki ő, mondd meg, ki ő, sürgető barátját Marina zavartan.

— Hallgass! inté őt Lucy, ismét dalol.

A sajka ez alatt közelebb érkezett, s az ének most tisztán, érthetően hangzott fel; mást, Marina által jól ismert dalt kezdett el a dalnok lágyabb hangon:

A legfrissebb fényes bájért,
A mely más arczon ragyog

A bizottság magától értetődőnek tekintti, hogy e kérdésnek a nevezett quóta-deputációkhoz utasítása csak törvény útján történhetik, s ezért az illető törvényt jóváhagyás végett a ház elé terjeszteti.

A bizottság továbbá azt javasolja a háznak, hogy a bankstatutum 102. és az egyezmény 2-ik cikkelye oly módosítás alá vétessék, mely egy része a háznak a 80 millió adósság anyagi oldalafelől határozat hozatalának, mielőtt a deputáció tárgyalásainak eredménye be nem lesz terjesztve, semmi módon ne prajudikáljon; másrészt bankstatutum és egyezmény formális elintézése a képviselő és főrendiháznak lehetővé téessék, ugy azonban, hogy a bankstatutum és egyezmény addig ne bírn törvényerővel, míg a 80 millió adósság törlesztéséhez a birodalom két felének járuléka végleg rendezve nem lesz.

— A német okkupáló sereg élemezésére annak idején Franciaország által fizetett összegekből a német kormány megtakarított 26 millió márkát, mely összegnek hová fordításáról most a német szövetségi tanács elő javaslat terjesztett, mely szerint a hadsereg és hadi tengerészet életbiztosító intézetének garancia-alapjára 3 millió; a tényleges szolgálatban levő tisztek és tisztaspiránok segély alapjának megteremtésére egy és fél millió; altisztek segélyalapjának megalapítására 7.2 millió; gyermekeinek kiképzésére 3 millió; tábornokok lakásainak kijavítására 2-5 millió stb. fordítandó.

— Törökország szétarabolását, a muszka lapokon kívül, a berlini, ugynevezett „beavatott” közlönyök is a keleti kérdés egyedül lehetséges megoldásul hirdetik. Így a „Nordd. Allg. Ztg.” ezeket írja:

„Egyáltalán nem lehet állítani, hogy az európai sajtó a conferentia iránt valami nagy bizalommal viseltetnek. A conferentia vagy meg fogja kísérteni a szultán árnyékuraságot az európai Törökország Konstantinápoly határán kívüli területén keresztény kormányzók alatt ismét helyreállítani — ez átmeneti stadium tartamára az európai török birtoknak integritása Oláhországot, Szerbiát és Montenegrót kivéve elismerendő lenne. Vagy pedig a conferentia az európai Törökország liquidációjára határozza el magát, illetőleg a conferentia egyáltalában ezen az alapon ül egybe; akkor bízhatólag sokkal könnyebb lenne azokat a sokféle „érdekeket” kielégíteni, melyeket most minden oldalról jelentgetnek.

Szépséged rózsájából egy

Kis levélkét sem adok.

Látod, hogy rózsám épen semmi tövissel sem bírnak, szólt Lucy nevetve, midőn a dalnok másodszor is elhallgatott. Nyolcz nap múlva lesz menyegzőnk, s halod mint eseng boldogsága után, azt hinné az ember még nem rabolta el egészen szívemet, s most akarna meghódítani. És pedig családóm részéről is megtörtént az egyesség. Minden előkészületek meg vannak téve. Holnap megmutatom neked ruháimat, koszorúmat, természetesen egészen titokban, mert senkinek sem szabad róla tudni semmit.

— De hát ki ő? kérdé ismét Marina, inkább önmagához, mint barátjánához intézve szavait. E hang, e dal . . .

— Képzeld csak, mindenként azt kívánta, hogy épen ma legyen a menyegző, de mivel még nincs mindenem készen, atyám kérte őt, hogy halasszuk el még a jövő vasárnapig.

E közben a sajka meglassított evező csapásokkal, épen a nyitott ablak alá ért, most még tisztábban ki lehetett venni minden szavát ez utolsó versszaknak:

Bájaid ne mondd mulóknak,
Bár a róza hervad s hull,
Szépségedben oly varázs van,
A mi el halhaftanul.

Most a sajka, mely a parthoz közeledett volt, megfordult, mialatt a guitarre az utóhangokat játszotta, s a hold fénye egyenesen a dalnokra s zenélőkre esett, teljesen megvilágítva őket.

— Nézz oda! Látod őt? az ott a zenészek háta mögött! Hogy tetszik neked az én denevérem?

— Gerasimo gróf! rebegé Marina, mint halokló utolsó sohaja, úgy lebbent el e szó ajkairól.

— Te ismered őt? szól Lucy.

— Ugy el ne árulj, igen Nanetto Gerasimo jegyesem. Egy hét lefolyása után Nanetto grófnő lesz.

Mit szólsz hozzá? Nem szép dolog-e ez? Marina nem felelt, szemei elhomályosultak,

A HÁBORU.

A „bécsi konferencia” ügye még sem áll oly szilárdan, mint némely bécsi hírek tudni akarták; az erre vonatkozó diplomáciai lépések még sem történhetek meg oly simán, mint első tekintetre hiúlehetett. Az „Agence Ruse” soraiból világosan látszik, hogy Pétervárott nem jó szemmel nézik a konferencia Bécsben tartását. Az orosz kormány Lansanneban kívánja megtartani az értekezletet, még pedig a külügyerek által, nem lévén ott semmi pressió, melytől Bécsben tarthatni. Ilyen orosz hivatalos hangok után itélve, lehet következtetni, hogy Oroszország csak elvileg adta beleegyezését a konferenciához s nem szeretné, ha Bécsben tartatnék. Ebből még további huza-vonak fejlődhetnek ki, melyek késleltetik az értekezlet összeülését.

A görögök nyakra-főre rimázkodnak a hatalmak előtt, hogy mentse meg őket Hobart pasa hadihajóitól, de azért tovább folytatják kalandozásukat oszmán földön a görög csapatok. Reméljük, Andrássy gróf csak az esetre ígérte közbenjárását a portánál, hogy ez ne bombázassa össze a görög tengerparti városokat, ha az athéni kormány is visszahívja csapatait a török területeiről. Ellenkező esetben a legkiválóbb igazságtalanságot követné el.

Igy tesznek a többi apró-cseprő lázadó államok is. A legnagyobb perfidiával megbontják a békét, s ha látják a keserű következményeket, kegyelmet esdeni futnak a hatalmakhoz. Így tett Oláhország s most hirlik, hogy Risztics is Bécsbe készül konzessziókat kikunyorálni. — Reméljük, Andrássy gróf ajtót mutat neki.

Az oroszok elnyomulása.

Az oroszok Konstantinápolya vonulásáról szóló hír orainak látszik, de csak korainak és nem alaptalannak. Szt-pétvári táviratok csak azt mondhatják, hogy még nem történt meg; de azt több felől jelentik, hogy az oroszok a fegyverszünet daczára elnyomulnak. Biztos híreket nem lehet kapni, mert a török fővárossal minden direct összeköttetés meg van szakítva, sőt Derby és Layard sem közlekedhetnek egymással.

A török kormány csak azt mondja, hogy az oroszok a demarcationalis vonalba nyomulnak, de hogy ez a vonal nincs-e épen Konstantinápolyban, még nem tudatik.

A Fremdenblatt megjegyzi, hogy ha e hír valóban bizonyul, komoly bonyodalmak pillanata állott be.

arcza fehér lett mint márvány, fogait görcsösen szorította össze, s hidegen élettelenül mint kötőmeg, bukott le a földre.

— Marina! Marina! Mi bajod édesem? Oh istenem, istenem! kiáltott Lucy össze-vissza, s megragadta barátját kezeit. Azok jéghidegek voltak.

— Segítség! Segítség! Marina elájult, kiáltott most hangosabban, s megrémülve nyitotta fel hirtelen a szoba ajtaját; egy percz alatt a ház minden lakója szobájába tödült.

— Tapas karjaiba fogta leányát, s mialatt nehéz verítékcseppek gyöngyöztek homlokán, igyekezett őt dörgölés, hideg víz locsolás s mindenféle orvosszerek alkalmazása által életre hozni. Tovább fél óránál minden igyekezete eredménytelen maradt, de végre mélyen felsohajtott a lányka, teste görcsösen megrándult, s szemeit felnyitva merev, bámuló tekintetű vetett a körülállókra, aztán elsimitva homlokáról zilált fűrtelt, s mosolyt erőltetve szóló:

— Közöndöm jószágokat kedvesim, nem semmi baj; igen hosszasan álltam a nyitott ablaknál, s a tenger felől jövő hűvös léghuzam okozta ájulásomat.

— Jer feküdj le, — szól Lucy, — a jó meleg ágy s gondos ápolásom csakhamar helyro-állítja egészségedet.

— Közöndöm édesem, de valóban nem tehetem, heves lázt érzek hereimben. Ha csak lehetséges kedves atyám, menjünk haza azonnal, kérlek ne tagadd meg kérésemet.

Hasztalan ostromolták Canini gróf és Lucy kéréseikkel kedves vendégeiket, hogy várjanak legalább másnap reggelig; Tapas a legnagyobb nyugtalanságban volt leánya állapota miatt, s azonnal kibérelt egy bárkát, mely őket haza szállítsa.

— Csak légy jobban mentől előbb, sugta Lucy Marinának bucsuzásakor; s ne feledd, hogy jövő vasárnap el kell jőnöd menyegzőimre.

Igen, igen ígérd meg ezt nekem, nélkülöd nem lenne teljes boldogságom.

A „KELET” TÁRCZÁJA.

Az argostoli jegyző.

Uj-görög elbeszélés.

Irta:

A. R. RANGABÉ.

Nyolczadik fejezet.

(Folytatás.)

Te tudd meg tölem egyedül, hogy valaki nagyon szeret engem.

— S te is vizsont szereted e valakit?

— Természetesen, különben nem is beszélnék róla.

— És ki azon valaki?

— Oh! ez megint újabb titok. Az a valaki megkérte szülőimet, hogy az esküvő napjáig tartassák az egész titokban, s akkor minden kellemtelenség s zaklatások kikerülése végett, azonnal Olaszországba utazunk, mielőtt köztudomásra jönné az esemény. Hogy miért, okát nem tudom. Ez rozsaamon — ha ugy akarod — az egyetlen tövis, de a végén is nekem mindegy.

Nappal majd sohasem látom őt egy, hogy néha az a gondolatom támad, hát ha történetesen óriási családában élek, s vőlegényem valami átváltozott denevér. De kérlek légy titoktartó!

— De hát nincs neve azon átváltozott királyfinak? kérdezte Marina.

E perczben a tenger felől lágy zene hangokat hozott a szél. Előbb alig hallhatólag csak mint fák levelei közt susogó szél, az után fuvola és guitar hangok, végig rezegve a víz tükör csendes felületén, ércsesz csendessel titítotték meg a lánykák fülét.

Lucy, barátját ajkára tette egyik kezét, s

Marina megölelte barátját, s még halkabban susogta:

— Kedves Lucyim légy boldog, ha nem találnék is jelen lenni.

Tapas mihelyt megérkeztek Argostolba, el akarta hivatni az orvost, de Marina nem engedte, azt mondta, már egészen jobban van, s csupán nyugalomra van szüksége.

Azzal visszavonult szobájába.

Betette maga után az ajtót, de a helyett hogy lefeküdjék, térdreborult az ágya fejénél függő Madonna kép előtt; hosszasan és buzgó imádkozott, akkor felállt, meggyújtotta lámpáját, s írószert vére elő, leült levelet írni.

Szemei égték, de szárazak voltak, egyetlen köny nem nedvesít; kezei idegesen reszkettek, de erőlyes önuralommal erőt vettgyengességén s következő sorokat írta:

„Kedves atyám! Megcsaltál engem, hogy ne haljak meg bánatomban. A véletlen szétrombolta a gyöngődséged jalkotta mesterséges légvárat. Ő nincs Corfuban, nem is fog többé előjnni ide a mint megígérte volt, miként én hat hét óta reménylém.

Láttam őt tegnap Lixouriban.

A jövő vasárnap ünnepl menyegzőjét Lucy-val. Nem is hibáztatom őt ezért, Lucy szebb, gazdagabb, előkelőbb mint én. De e csapás nagyobb, mint mekkorát én elviselni tudok. Bocsásd meg kedves atyám, ha e megpróbáltatást nem bírom túl élni. Némán türtem volna, szó nélkül ültetnem volna ki e fájdalommal telt helyről, ha reménytelenem lehetne, hogy ezantuli sivatár létem, öreg napjaidra vigaszt nyújthatna. Nem, nem! Az élet ezantul elviselhetlen teher volna nekem, s neked pedig örökös kint okozna kétségbeesésem látása. Engedj azért oda mennem, hol nyugalmam, s talán feledést talállok, s ha te nem bírsz engem elfeledni kedves atyám, zárj bé néha imáidba.”

(Foly. köv.)

megrakva van a felső-tömösi és sinai uton, s mikor érik el ezek céljukat, a jó Isten tudja. Lép-ten-nyomon lehet összeomlott székerekre, elhullott lovakra találni. A gödrök billiói száma vannak az uton, melyek az útát annyira járhalanná teszik, hogy egy nap, alig lehet 1, vagy legfeljebb 2 kilométernyi távolságra jutni. S mégis a szeke-resek nagy csoportokban, karavánokként húzódnak e savanyu kereset után, csalogatva a magas szállítási díj által.

A Praha völgyében a lovakkal való menetel teljes lehetetlen, minek következtében a szekeresek ökröket bérelnék ki, melyeknek tulajdonosai napjára 20—40 francot követelnék. Ehez járul még, hogy a román kormány a szóna bevitelét eltiltotta, mintha a marhavásztől lükné hurcoltatott volna Romániába! Ezen esztelen intézkedésnek kimaradhatatlan következménye az lesz, hogy a szóna az egész út hosszában felelt megdrágul, míg végére és pedig legrövidebb idő alatt, ezen fontos cikknek teljes hiánya beáll. Ha azonban a román kormány saját maga a szomszéd állam iránti kötelemét elhanyagolja, ha a román parlament és a román sajtó nem látja e kiálló dolgot, akkor a mi kormányunknak lenne feladata, tühető állapotokat előidézni, s a brassói iparkamarának lenne feladata, a kormánytól az irányban kérelmezni. Anyuval inkább szükséges ez, mert a Brassótól Predjálgi vezető út is szánalomra méltólag néz ki. A postaszeker ez útát, mely 2 1/2 órnyi távolságra van, 8 óra alatt teszi meg, az utasok háromszor kell hogy kiszálljanak. Hogy lehessen a külfölddel versenyezni, vagy talán azt hiszik, hogy a birodalmi utat teljesen mellőzni lehet, miután a vasutat építik. Az államnak jó példával kell előre haladnia, különben a törvényhatóságok által az állami célokra tettelegnyobb áldozatok is, semmit sem használnak, legfeljebb a mind általánosabbá váló elszegényesítést mozditják elő, s a veszély idejében aztán áldozatkész-ségünkre való hivatkozás hiába való lesz.

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház febr. 7-iki ülésében elnök bejelenti Esztergom megye kérvényét a borgyártás és a buzarozsda tárgyában.

A kérvényi bizottsághoz utasítottak.

Jelenti továbbá, hogy Trefort miniszter betegsége miatt gátolva van megjelenni.

Bemutatja továbbá Móricz K. megbízó levelét, mely az állandó igazgató bizottsághoz utasítottak.

Következik ezután a napirend; a vámszövetségről és vámtarifáról szóló javaslat általános tárgyalásának folytatása.

Szorgott Jakab az általa elítelt hatvan-hetedik törvényekről szívesen elismeri, hogy azok közgazdasági tekintetben a nemzet szabad rendelkezési jogát fenntartották. Ezzel szemben sajnos látja, hogy a kormány három évi fáradozása a kiegyezés terén ily silány eredményeket produkált. Miután e törvényjavaslatok károsak, kéri a házat, elfogadásuk által ne engedje hazánkat jogainak utolsó rongyától is megfosztatni. Ellene szavaz a javaslatoknak. Simonyi Ernő külön véleményéhez csatalkozik. (Helyeslés a szőlő balról.)

Lukács Béla az eddigi támogatások után hiába keresi a javaslatok azon részét, melyek még épek lennének; össze vannak azok törve minden izokban s így szőlő nem talál oly oldalt, melyről az ismétlésekbe esés veszedelme nélkül szólhatna a javaslatok ellen. Arra szorítkozik tehát, hogy a saját álláspontját jelezze s a pénzügyminiszter és miniszterelnök némely megjegyzéseire reflektáljon. Zsedényi Ede a pénzügyi vámkat félti, melyek ellen a ház különböző pártszínezei és a centrum néhány tagja egymással solidaritásban léptek, nagyobb mérvű jövedelmi forrást akar a külön vámtérletről, akár egy új egyezség által behozandó helyesebb fogyasztási adó és vámpolitikai rendszertől várva.

Kéri azou meggyőződésének helyet adni, miszerint a monarchia két fele közt fennálló érdek-ek és szövénys viszonyok gondos méltánylása, a kiegyezés fontos tekintete sokkal többet nyomnak a törvényhozás nehéz munkájában, mint a tíz nap óta az ellenzék részéről hallott általános igazságok, elvek és doktrínák, melyeket int hesi senki sem tagad, de melyek általános uralma gyakorlatilag ki nem vihető.

A magyar törvényhozás rendszerint a lehetőségek körében kereszt feladatának megoldását, politikai érettséggel számba venni tudta azon akadályokat, melyek a kívánat és a valósulhatóság közli oly gyakran fekszenek és így reményli, hogy a ház jelen kérdésén is e bőles eljárásához ragaszkodván, a törvényjavaslatot az ellenzék jeles ékes-szólással előadott, de gyakorlatilag nem alkalmazható elméleti tanoknak dacára részletes tárgyalás alapjául el fogja fogadni. (Élénk helyeslés a közepén.)

Szóltak még Molnár Antal, Lichtenstein József, gr. Berényi Ferencz, s gömöri Szentágh Pál, a javaslatok ellen.

A magyar történelmi társulat havi ülése.

Budapest, febr. 7.
Az ülésen, melyen szokás szerint Horváth Mihály elnökölt, tagok s hallgatók középszerű számmal jelentek meg.

Az első előadást Orbán Balázs tartotta a székelypárttörténetéről. Az ipar állásáról a Székelyföldön csak a vegyes házból származott királyok alatt birunk adatokkal, midőn a királyok különösen a városok polgári elemeit igyekeztek támogatni. Mily hatalmas volt már ekkor az ipar, azt egyes összeírások, naplók s más efélék eléggé bizonyítják. Későbbi időkből, különösen a török udvarhoz küldött követek naplójából lehet az adatokat kivonni s ezek azt bizonyítják, hogy ekkor a székelypar s bányászat sokkal virágzóbb volt, mint jelenleg. Felolvasó különben az ipartörténetről csak általános képet nyújt s az egészsékes kidolgozására Szabó Károlyt, a székelypárttörténetem íróját tartja hivatottnak. (Él-jenzés.)

A második előadást dr. Marczali Henrik a magyar-poros viszonyokról 1790-ben tartotta. A nagy gonddal s csinos nyelven irt értekezést a közönség élénken éljenzte meg.
Utána Hunfalvy Pál „Rumun történetírás” cím alatt élénk s itt-ott gunyos bírálatot irt az erdélyi (Sámsoni) születésű Sinkay György működéséről Papileian ismertetése után. Vannak is méltó okai a gunyolódásra. Szerző szerint az oláh nyelve a valódi latin nyelv s Papileian névéze szerint Cicero nyelve már romlott latin nyelv. Oláhországot rendszeren trajanusi Daciának nevezi. Papileian szerint e dacoromanismus első megalapítója a mult évszázadban Sinkay György, Klein Sámuel s Major Péter voltak kitűnő rumun nevek! — Sinkay (1753—1816) Romában Trajan oszlopát meglátva, elhatározta az oláhok történetét megírni. Csakugyan 8 irta először latin betűkkel az első oláh grammatikát. Hányatott élete volt, azonban nem üldöztetett. Történetét három kötetben Jassyban nyomatták ki.

Mindjárt kezdetben abból indulva ki, hogy Traján gyarmatosít között több keresztény is volt, azt állítja, hogy a gothokat s szlávokat a rumunok megtérítették. Honnan van tehát, hogy a térítő nép fogadta el a térítés nyelvét s írását. Továbbá igyekszik kimutatni, hogy a Nicaea-ban volt oláh püspökök Cyrill s Method oláhok voltak. Az oláhok politikai alacsony állását onnan magyarázza, hogy nem akartak katolikuskok vagy protestánsok lenni. A Hunyadiakat renegatoknak tartja, kik vallásukkal oláhságukat is eldobták.

S így megy ez tovább. Szerző az oláhok történetét a legkalandosabb modorban vezeti le a rómaiak idejétől korunkig. A mű oly bolond, hogy már a censor gúnyolódva irta rá: „Opus igne, auctor patibulo dignus.” Maga Hunfalvy belefáradva a czáfalgatásokba, értekezését e szavakkal végzi:

„Egy szóval a rumun nemzet támadása, viszontagságai terjedése, napról napra való emelkedése oly etnographiai tünemény, melyhez fogható alig van Európában. Azt a Sinkai-féle historizálás nem szépiíti, csak eltorzítja. Lehet-e nagyobb elentét annál, a mely a román képzelődés, meg a történelmi valóság közt van? Trajanus a rumunok egyenes őseit azért ültette volna Daciába, hogy Keleten képviseljék a római civilizációt s ume azok utódjai az ujkori rumunok közt. Sinkai csak 1780-ban meri legelőször latin betűkkel írni a román nyelvet s magában Oláhországban Vacares 1681 évvel Trajanus után adja ki az első oláh grammatikát szláv nyelven.”

A helyenkint derűtlenség foglaltott értekezést a közönség élénken megjeljenzte.

Átérve a folyó ügyekre, titkár jelenti, hogy gr. Erdődy József Galgóczi alapító taggá lett, ezenkívül 51 évdiás tagot jelent be. Tudatja, hogy Balassa Bálint költeményei sajtó alá adatk s az egész mű körülbelül 25 innyi terjedelmű leend terjedelmes életrajzzal s jegyzetekkel. „Okmánytár” szerkesztői segédül Nagy Gyulát kéri maguk mellé: helyesléssel fogadtattott. A pénztárnok jelentése szerint az összes bevétel a mult hóban 2884 forint volt, összes kiadás 621 frt, pénzmaradék 2263 frt, melyből azonban ezer forint aranyjáradékrészvény vételére fordított. A számvizsgálók jelentése szerint Balthazar Béla pénztárnok számára a felmentvény megadtott.

Ezután rövid zártülés tartott s az ülésnek kevéssel fél 8 előtt vége lett.

A conclave.

A pápa halálát követő szertartások két részre oszlanak: a temetés és az új pápa választás szertartásaira. Az előbbiek épp oly sajtóságos mint ünnepélyes sorozatáról, mely a pápa halála óráján kezdődik, lesz alkalmunk szólni. Most csupán a fontosabb részre, a pápaválasztással összefüggő szertartás gyakorlatára, s a conclave eljárására vethetünk egy futó pillantást.

Az új pápa választás előzményei, a pápa halálát követő harmadnapon kezdődnek a bibornokok congregatióban, melyek több napon át tartanak az exequiákkal párhuzamosan. Az első congregatióban felolvasatnak a pápaválasztást szabályozó bullák, melyek megtartására a bibornokok ünnepélyes esküt tesznek. Erre a camerlengonál lévő pápai halászygűrű és pecsétek a szertartásmester által ösztökölteknek, — mi azt jelenti, hogy a pillanatnál fogva sem bullák sem brevék ki nem adnak. Ezután kiválasztatik két bibornok, az első, hogy gyászbeszédet mondjon az elhalt pápára, a másik a választási beszéd megtartására: s más kettő az építendő conclave feletti felügyeletre. A

második congregatió a conclavét vezető bibornokok jelentését hallgatja meg. A következő három gyűlésben megválasztatnak a conclave számára szükséges két orvos, egy sebész, egy gyógyszerész és két borbíró, segédtest. A hatodikban a bibornokok sorhuzás útján felosztják egymásközt a conclave celláit; aztán hat szertartásmestert és felügyelőt választanak. A hetedikben minden bibornok a conclave tartamára a szabály szerint két szolgán kívül még egyet kívánhat magának. E három közül rendszerint egy pap, kettő világi. E családok egyéb kedvezményeken kívül 10,000 skudit kapnak a pápai kincstárból, azon megosztandó. — Visszaadések kikerülése végett a bibornokok rokonai e szolgálatra nem alkalmazhatók. A nyolcadik congregatióban elkészítik a conclaveba zárandó idegenek névsorát. — A két utolsó gyűlés megválasztja azen három bibornokot, kinek dolga a conclave belső anyagi ügyeit ellátni. E congregatiókban a külfallamok követői meg szokták a bibornoki testületet látogatásukkal tisztelni. Az exequiákra kiszabott kilenc nap elmúlva, a tizediken, tehát a pápa halálát követő 13-ik napon a bibornokok a Pétertemplomba gyűlnek, hol a bibornok-dékan mond misét a pápaválasztás sikeréért. Erre az e czélra kijelölt bibornok elmondja választási beszédét s abban inti társait, hogy arra méltó embert válasszanak. A bibornokok ezután ünnepélyes menetben vonulnak a conclavéba.

A conclave IV. Kelemen óta Rómában és rendszeren a vatikáni palotában tartatik, melynek tágas helyiségeiben legkönyvebb a szükséges cselelőket felállítani. A palota nagy folyosóján annyi kis kamrák készítenek, a hány bibornok van jelen; és pedig fából. Minden kamra két szobából áll a bibornok és szolgálai számára, egy ebédlőből és egy kis kápolnából. A cselelőket csak egy-egy magasan fekvő kis ablak világítja. A conclavénak a pápa halála utáni hatodnapra készen kell lennie. A conclave azon napon, melyen a bibornokok bevonulását tartják, nyitva marad s lakói látogatókat is fogadhatnak. — Éjféltkor azonban ünnepélyesen bezáratik; és ekkor is minden kivezető ablakot és ajtót, egynek kivételével be-falaznak. Ez egy ajtnak két kulcsát két bibornok őrzi. E szigorú eljárás azonban ma már inkább csak formalitás, mert a bibornokok jóst már a conclavé alatt is fogadhatnak látogatókat, csak-hogy csupán ablakon keresztül beszélhetnek velők.

A conclave feladata a választás, melyben minden jelenlévő bibornok köteles részt venni. A tulajdonképeni választógyűlések azonban csak a harmadik napon kezdődnek. A választás három módon történhetik: sугallat (quasi per inspirationem), egyezkedés (per compromissum) vagy czédulával való szavazás által. Az első egyértelmű az acclamatióval; így választattak II. Inze, Adorján és X. Kelemen. A második mód a 19-ik században jött divatba s abban áll, hogy a bibornokok egyhangulag megbízzák néhány társukat a pápa megválasztásával: így választott X. Gergely, és sok buzavona után VII. Pius. De a harmadik mód képezi a szabályt.

Ez három részből, az elő- és utószavazásból s a kettő közt a tulajdonképeni szavazásból áll. Az előszavazásnál beadott szavazóczédulák, melyekre a szavazó egy saját, mint jelöltjének nevét felírja, lepecsételtnek, úgy hogy a czédulán csak a jelölt neve látható. — Erre következik a tulajdonképeni szavazás. Minden bibornok az oltár elé lép, megesküszik, hogy legjobb meggyőződése szerint szavazott és czéduláját egy helyre dobja. A beteg bibornokok szavazó czédulát celláikból vitetnek el. Erre egy szavazatszedő kiszedi és megszámlálja a czédulákat. Ha számuk nem felel meg a szavazókénak, a szavazás semmis, a czédulák elgettetnek, s új szavazás kezdődik. Ha a dolog rendben van, a szavazatszedők felolvassák a czédulákon álló neveket. Ha e szavazás megadta a szükséges 2/3 többséget, az utószavazás csak a szavazatok új megszámlálásából s a czédulák elégetéséből áll. Ha nem, akkor megindul a korteskedés, s a több szavazatot nyert jelöltek hivi társaikat megnyerni törekcsenek. Ha ez sem használt, az actus félbeszakítatik, a szavazás másnap újra megkezdődik; és ismételtetik mindaddig, „mig eredményre nem vezet.

A bibornokok versengése nemcsak hetekre, hanem gyakran hónapokra, sőt évekre is elhuzzák a conclavét. X. Gergely három évig, X. Kelemen négy hónapig, XII. Imre öt, s XIV. Benedek hat hónapig tartó conclavé által választattak meg. Volt eset arra is, hogy a bibornokok választási szerződést kötöttek a választandóval, mint II. Pál választásakor 1464-ben, kinek előre köteleznie kellett magát a bibornokok bizonyos kívánatainak teljesítésére. — A conclavé tartama alatt Rómában tömérdek misét mondanak és prédikációkat tartanak a választás szerencsés kimene-telért.

Titkári jelentés

az erdélyi gazdasági egylet közgyűlésén.
(Folytatás.)

A két faiskola 3600 drb csemetét fogad be évenként, melynek 25%-át leszámítva: még mindig 1000 frt áron felül eladható fa fog rendelkezésre állani, a bor és asztali szőlő, valamint az oltó galy, répa, répamag és vegyesek jövedelmét pedig 500 frta számítva, 1500 frt jenne az évi bevétel. Eredjében a kiadások is szabályozhatók lesznek az által, hogy a rendszer teljes ke-

resztülvitele után majd minden munka bizonyos általányért szakmányban lesz kiadható és így alapos reményünk van, miszerint a deficit leg-kezebb esetben is annyira apad, hogy az évi 2—4000 frton tulmenni nem fog.

De miután a rendszerváltozás maga is mindig költséggel jár, e javulás csak két-három év mulva állhat be, azonban hogy ez irányban már is mennyi történt, azt nem csak a kert megvártott alakja, hanem a kérelhetetlen számok is bizonyítják, volt ugyanis a mult évben tisztán a közfelket véve fel, kerek számmal 1300 frt deficit, de ha tekintetbe vesszük, hogy ebből 145 frt még az 1876-ik évet terheli, ha felszámítunk 223 frt oly rendkívüli költséget, mely többé vis-sza nem tér, és ha végre nem hagyjuk figyel-men kívül a beruházásra tett 228 frt kiadást, akkor a mutatkozó tulajdonképeni hiány csak 700 frt.

Mindez nem ügyes számcsoportosítás, hanem okmányokkal és tényekkel igazolt valóság, melyről a t. tagtársak közül bárki és bármikor teljes meggyőződést szerezhet.

Ha még felhozzuk azt, hogy a kertészeti szakosztály a rendszerváltoztatás költségeit külön 800 frtra tette, akkor világos, hogy közfelkünk kezelése helyes uton halad.

Régi kertészünlőt Dugasz Albertől, kinek bérleti ajánlatát az igazgató-választmány el nem fogadta, megvalva, Krézsek István személyében ez állomás 1877. márczius 1-étől kezdve betöltet-tett, ki is eddig kötelességét megelégedésünkre teljesítette. Közvetlen vezetése alatt a munkák jól és gyorsan folytak és a felhasznál 1338 nap-szám, mely átlag 50 krba került, haszonnal volt alkalmazva.

A rendszeren vezetett munkakönyv, melynek adatait a titkár naponta, nagy dolog időben többször is személyesen ellenőrizte, a nagymérvű tevékenységről hű és érdekes felvilágosítást ad.

A régi rendszer egyik főhibája abban állott, hogy elragadtatva a fajok sokaságának csábjaival, sokszor csak a név és nem az érték után indult, számos oly idegen faj is szaporításra talált, melynek beése, legalább nálunk, felette problema-ticus és így a vásárló nagyobb közönség is a téves uton haladt, a helyett, hogy épen innen kapta volna a helyes irányt! Ez jővőre merőben más-ként lesz! Az említett faiskolákban kevés számu, de nálunk kipróbált és kiválóknak bizonyult fajok lesznek csak termelve, vagy hogy a vevő, bármelyiket vegye, mindenkor elismert jószágot fog kapni, a ki pedig nagyobb gyűjteményre kíván szert tenni, annak az anyafakert szintén kiváló fajainak oltó-galyai fognak rendelkezésre állani; azonkívül az egylet külön fajtákon időről-időre a felmerülő újdonságokkal kísérletet fog tenni és a jónak bizonyultat, de csak is azt, először az anyafakertbe sorolni s ha esetleg itt is kitűnőnek bizonyul, akkor tán a nagybani termelésre is felvenni. Így nem lesz kizárva minden intézménynek létkérdése, a haladás, de ez nem leend rohamos, hanem lépésről-lépésre következetesen, de biztosan előnyomul.

Mindezekből azt hisszük, a t. közgyűlés azon megnyugtató meggyőződést fogja meríteni, hogy az egyleti köztelek ezen módon fejlesztve és fenntartva tulajdonképeni rendeltetésének teljesen meg is fog felelni! Azon nem várt esetben pedig, ha a csemeték és vesszők eladására alapított jövedelem csökkenése a megszorított kiadásokat is túlterhesnek tüntetné fel, az anyafakertnek kibővítése s a faiskolai s szőlészeti miveleti ágak fennhagyásával az egységsről a tulajdon kezelés mellett is helyre lehetne állítani, vagy pedig a kedvezően fekvő és rendezhott nagy területet bérbeadás által is értékesíteni.

Evel kapcsolatosan a községi faiskola ügye-nek miben állásáról is röviden meg kell emlé-keznünk. Mult évi közgyűlésünkön csak annyit jeleníthettünk, hogy városunk t. hatósága a közteleknek kerítésen kívül eső részét kívánva e cél-ra igénybe venni, de erre akkor határozott vá-laszt nem adhattunk, mert a hirdetett bérlet ezen részre is kiterjedt. A haszonbérlet meghiusulása után a ns. város újból átitrt és kérte annak át-engedését vagy egészen díjtalanul, vagy tulajdon-jog elismerése címén fizetendő csekély bér mel-lelt. Igazgató választmányunk bár a nevezett he-lyet, mint azt a t. tanácsossal szemben többször is kifejtette, faiskolának nem a legalkalmasabb-nak tartja, mégis miután az csak ideiglenesen kérethet, és a t. tanács kijelentése szerint arra más alkalmasabb hely nem kínálkozott, nehogy az üdvös intézmény létrejöttét tagadása által le-hetetlenne tegye, vagy bár késleltesse, azt ha és a meddig az tényleg faiskolának fog használtat-ni évi 5 drb. cs. kir. aranyért átbocsátani s ily értelmű szerződést kötni késnek nyilatkozott. Az-óta majdnem egy év mult el, de tudunkkal egy lépés sem történt a cél felé, sem a szerződés meg nem kötötet, sem az illető telken a munkálatok meg nem kezdettek, az egész te-vékenység arra szorítkozott, hogy az ott termelt luczerna több ízben lekaszáltatott és a város ma-jorsági ökrei által kétségkívül jó étvágygyal elfo-gyasztatott! Az igazgató választmányának tehát legközelebből elődázhatlan kötelességévé fog válni, a faiskolának létrejötte érdekében újból is felszólalni s azon nem várt esetben, ha ezen is-mételt sürgetés is siker nélkül maradna, a köz-zei három holdat tevé területet megfelfalóbb érté-kesítés végett saját használatába visszavenni!

A nagy-utcai szőlőtelep a majusi fagyot most sem kerülte ugyan ki, de ennek romboló hatása ezuttal csak az oldalra terjedt ki, míg az aljban jó termés diszlett, melyet aránylag kedvező áron lehetett értékesíteni. Ma holnap e telep egy nagy kiadással fenyeget, mert kerítése oly rozszant, hogy részben újítást, részben gyökere-s javítást igényel, a mult évben takarékossági szem-pontból pár forint költséggel csakis a már eldáz-hatlan igazítások lettek végrehajtva.

Az „Erdélyi gazda” mult évi folyama már azon vezérelvek szerint lett kiállítva, melyeket az 1877-iki évi közgyűlés titkári jelentése elősorolt, azaz mint programjában is mondá, egykezett „rövid, de velős és időszéri cikkekkel hozni és minden számban a mezőgazdaság sokféle ágának kisebb nagyobb mérvű méltatására törekedni, úgy hogy a lap érdekes, tanuságos és változatos tartal-mával az olvasó figyelmét nemcsak lekösse, de nékie a gazdasági év minden szakában lehetöleg arról nyújtson felvilágosítást, vagy tájékoztást, mi-nek ismeretére azon időben leginkább szüksége van!” — Hogy e nehéz feladatot a szerkesztő bizottság mennyiben oldotta meg, annak megíté-lésére közelfekvő okoknál fogva illetékesek nem vagyunk, de azért hisszük, hogy az utóférs ne-hézségeit is méltányolva, határozott haladás lá-phetett a korábbi évek nem eléggé körvonalozott irányával szemben constatalni. Érdekes lesz felemlí-teni, hogy az elmúlt évben 74 munkatára mű-ködött közre, kik a lapnak összesen 434 oldalából 177-et (41%-ot) töltöttek be és ezért össze-sen 750 frt 21 kr. tiszteletdíjat nyertek, 57 oldalt (13%-ot) tettek a hirdetések, 30 oldalt (7%-ot) az egylet hivatalos közleményei foglaltak el, 12 oldal (28%) más lapokból vagy ismertetett szak-munkákból átvett cikkek által volt igénybe véve, végre a szerkesztő saját dolgozatai 46 oldalra (11%) terjedtek ki.

A lap a mult évben 510 példányban ment szét, ebből volt tagsági-csere és tiszteletpéldány 400, külön előfizető pedig csak 110. Tagadha: tlan, hogy e szám felette csekély és a hozott ál-dozatokkal nem áll kellő arányban, de másrészt: az is kétségbevonhatlan, miszerint a gazdaközönség-nek épen azon osztálya, melyre a lap új irányá-val leginkább támaszkodniök, volt az utóbbi éve-ken leginkább sajtvá, úgy hogy még a nem nagy előfizetési ár is tetemes kiadás gyanánt tűnt fel. A szerkesztő-bizottság ezen indokot is méltányol-ta és az igazgató-választmány beleegyezésével az előfizetési árt az eddiginek felére, tehát két fo-rintra szállítá le, oly ár, mely az osztrák-magyar birodalom ilyenmő lapjait tekintve, ma példátlan-nyal egyedül áll. De, hogy a lap ne csak olosó, de e mellett lehetőleg jó is legyen, a szellemi ki-állítás egész költsége változatlanul lett fennhagy-va! Az egyletnek czélja természetesen, nem lehet más, mint a gazdasági ismereteknek lehető leg-szélesebb körben való terjesztése s általánosítása, mire nézve kétségtelenül legalkalmasabb követítő egy olosó és jó lap, de tekintve azt, hogy sokkal-kebb hazánk magyarországi gazdasági lakoságnak minő nagy számát teszi; méltán meg lehetne vár-ni, hogy egy ily vállalat a saját erején is fenn-állhasson, azaz a nélkül, hogy mint évek óta államségélyre szorúljon. A birtokosok, gazdasítók, lelkészek, tanítók, a községek, olvasó-egyletek és társalkodók, mind hivatva vannak az „Erdélyi Gazda” pártolására és kiterjesztésére. Ha főuraink gazdasítási személyzetük részére a lapot megren-delnék, vagy azokat annak jártatására buzdítanák; ha megyei főtiszteink, tanfelügyelőink, esperesek azt a maguk hatáskörében kellően terjesztenék, akkor az önálló fennmaradásra megkívántó pél-dány-szám busásan fedezve lenne. Ott van továb-bá a hirdetési rovat, mely ugy a verőnek, mint az eladónak nagy káraja [még mindig nincs ugy igénybe véve, mint kellene; ennek díjai is egy-harmadrészzel] lettek leszállítva, azonfelül pedig a tagoknak és előfizetőknek nyújtott kedvezmény is fennartva. A közlelbi évek meg kell, hogy mu-tassák, vajjon alapos volt-e feltervésünk, midőn a tömegspártolásban bizva, minden áldozatokat meg-hoztak, vagy pedig hogy a tényezők latolgatásá-ban tévedtünk és oly vastag indolentálval állunk szemben, mely mint gyógyíthatlan, ily nagy költ-ség indokolását meg nem engedi.

Meg kell még említenünk, hogy az „Erdélyi gazda” 1877-iki évfolyamából 80 felesleges pél-dány a tanfelügyelőségek útján érdemes és érdek-lődő néptanító közöt osztott ki.

Szólloiszi vándortárlanunk az 1877-ik évben az Almás vízeméltat járta be Bánfi-Hunyadtól egészen Zsibóig, mely községek a régebben kiadott szőlészeti statisztikában benn sem foglaltattak. Ezután a szilági borvidék zihali kerületében 26 községet látogatott meg; jelentései kellő időben a titkári hivatalhoz beadattak.

A nmlgu miniszterium az elmúlt évben is anyagi gyámolításban részesítö egyletünket, a se-gély összege a lap fenntartása és a vándortárlat-fizetése címén 1600 frtot tett.

Nagy hálával emlékeznünk meg továbbá a nmlgu miniszteriumnak azon előzékenységről is, melylyel egyletünket, az általa kiadott vagy se-gélyezett szakkönyvök és könyvekben részesíteni kegyeskedett; ezen becses adományok a lefolyt évben is tetemesen gyarapították egyletünk könyv-tárát, melynek szaporítására azonkívül még pénz-tárunkból is jelentékeny összeget vettünk igénybe.

A nmlgu miniszterium 1877. folyamán több zben véleményadásra vagy jelentéstételre hiya

